

MORAVSKI HRVATI – NACIONALNA GRANA U NESTAJANJU?

Dragutin PAVLIČEVIĆ
Zagreb

UDK: 323.113(437.2=163.42)(091)
Pregledni rad

Primljeno: 24. 11. 2004.

Autor raspravlja o moravskim Hrvatima kao najstarijoj hrvatskoj dijaspori koja je imala dvije seobe. Prva je bila u 16. st. zbog turskih prodora, a druga sredinom 20. st. kad su ih čehoslovačke vlasti silom raselile u sjevernu Moravsku. Tu su razbačani u više od stotinu naselja i podvrgnuti sustavnoj asimilaciji. Iako im je češka vlada 1991. priznala status manjine, iako im se 1999. ispričala za taj genocidni postupak, oni do danas nisu ni obeštećeni ni vraćeni u svoja sela. Taj postupak bio je ujedno i najava njihove postupne likvidacije kao hrvatske nacionalne skupine.

✉ Dragutin Pavličević, Maretićeva 4, Utrine,
10010 Zagreb, Hrvatska.

UVOD

U knjizi *Moravski Hrvati. Povijest-život-kultura* napisao sam na koncu kako "ono što nisu uspjeli Nijemci u 400 godina, uradili su češki komunisti u samo pet godina. Razbili su, uništili jedan mali narod, zapravo jednu njegovu granu koja još nije, ali će uskoro trajno uvenuti i nestati. Ostat će samo nadgrobni spomenici s hrvatskim prezimenima, pokoji spomenik i knjiga poput ove" (Pavličević, 1994.). Tada se smatralo kako je ta konstatacija ipak malo pretjerana, kako će se ta moravsko-hrvatska grana ipak vratiti na svoja kućišta i ognjišta i tako se održati, iako u znatno smanjenom broju. Međutim, daljnji razvoj toga neriješenog pitanja opravdao je, nažalost, moje nimalo optimističke slutnje. Naime, niti su se silom rastjerani Hrvati vraćali sa sjevera češke pokrajine Moravske, iz Austrije, Kanade ili Australije, niti su im ikad vraćena njihova dobra. Oni nisu novčano obeštećeni za ono što su nekoć posjedovali u Frielištofu, Novoj Preravi ili Dobrom Polju. Daljnja istraživanja

potvrdila su sumnju, koju nisam posebno isticao u spomenutoj knjizi, da su protjerivanja počela u drugoj čehoslovačkoj državi po svršetku II. svjetskog rata, dakle prije nego što su to sustavno dovršili češki komunisti na vlasti.

KRATAK PREGLED POVIJESTI MORAVSKIH HRVATA DO 1945. GODINE

Hrvati koji su tijekom osmanlijske agresije u 16. st. napuštali okupirana ili razorena područja svoje zemlje bježali su na zapad, sjeverozapad i sjever (Adamček, 1995.). Naselili su se na zapadnim i sjevernim rubovima tadanje Ugarske, Štajerske, Donje Austrije (Breu, 1970.a,b), ali i južne Moravske (Pavličević, 1994.), u poriječju rijeke Morave, te u današnjoj južnoj Slovačkoj (Kučerova, 1973.). Obično ih nazivamo gradišćanskim Hrvatima (Ujević, 1934.), iako se dijele na Hrvate u Austriji (Gradišće) (Tobler, 1979.), u zapadnoj Mađarskoj (Holjevac, 1967.), u Slovačkoj i Moravskoj (Turek, 1937.). U 16. i 17. st. činili su Hrvati niz povezanih naselja od Drave i Mure do srednjeg Dunava i Morave (hrvatska cesta). S vremenom su djelomice germanizirani, nešto manje bohemizirani (čehizirani), poslovačeni i ponajmanje mađarizirani. Međutim, bilo je i kroatizacije na nekim područjima gdje su Hrvati živjeli u jačim skupinama. Na to nas danas podsjećaju njemačka, češka ili mađarska prezimena (Schneider, Schalamon, Lavička, Vašak) među onima koji se smatraju Hrvatima.

Moravski su Hrvati u mnogočemu posebni u toj staroj hrvatskoj dijaspori u Srednjoj Europi, iako nisu mogli izbjeći sudbinu da postanu narodnosni otoci ili otočići u germanском, češkom ili slovačkom okruženju. Oni su iza moliških Hrvata u Italiji najstarije hrvatsko iseljništvo. Otišli su ponajdublje u Europu i čine najudaljeniju hrvatsku narodnosnu granu. Zatim, moravski su Hrvati jedini među tim otočićima hrvatskoga naroda doživjeli dvije prinudne seobe (Pavličević, 1994.). Prva je bila posljedica turske najezde u 16. st., a druga je sredinom 20. st. izvedena kao oblik državnoga nasilja i gotovo osvete matične zemlje, Češke, u kojoj su uz pomoć iz SSSR-a 1948. vlast preuzeli domaći komunisti. Hrvati su, stjecajem povijesnih okolnosti, izjednačeni s Nijemcima i doživjeli su sudbinu toga naroda u Češkoj uopće, a u Sudetima posebno. Doista, vlasti demokratske Češke Republike ispričale su se i jednima i drugima, ali je malo učinjeno da im se vrati oteto i da se mogu, oni koji žele, naseliti na svoja kućišta te obnoviti stara pradjedovska ognjišta.

Moravski Hrvati su se do 1918. održali u samo tri sela, slično kao i Hrvati u Slovačkoj. Živjeli su dotad s ostalim Hrvatima u istoj državi, Austro-Ugarskoj Monarhiji. Budući da su asimilaciji bili podložniji Hrvati koji su naseljeni u slaven-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

skim i katoličkim zemljama (Slovenija, Moravska, Slovačka), a manje u njemačkim i mađarskim predjelima, bolje su se očuvali oni koji su živjeli u neslavenskim okruženjima. To se dogodilo i u tri moravskohrvatska sela, u kotaru Nikolsburg, danas Mikulov. To su Frielištof, odnosno Frëlesdorf, Frelichov, koji su Česi preimenovali u Jevišovku po obližnjem potoku. Drugo je Nova Prerava (Neu Prerau), a treće Dobro Polje (Dobre Pole, Guttfeld). Sva se tri sela i danas nalaze na austro-češkoj granici, koja je od Drugoga svjetskog rata bila ujedno i "željezna zavjesa" dvaju blokova i svjetova (Pavličević, 1994.).

Kad je 1918. ustrojena Čehoslovačka Republika, počela je sustavnija bohemizacija Hrvata u tim selima. To se radilo putem škole, crkve i političkih organizacija. Tada je tu živjelo oko 1700 Hrvata, 600 Nijemaca i samo 236 Čeha. Budući da su odvojeni od matične domovine – Hrvatske, da se sve rješavalo prema dogovoru Prag-Beograd, odnosno vodećih čeških i srpskih političara, Hrvati su ostali bez svojih učitelja, svećenika, svetih misa na svom jeziku, a pomoć iz Hrvatske svela se samo na pojedinačne, osobne dodire. Kad je 1934. priređena proslava navodne 400. obljetnice doseljenja (dva najveća vala seoba bila su 1538. i 1570.), ta je proslava imala manje hrvatski, a više deklarativno jugo-češki značaj (Almanach, 1934.). Politika nametnute bohemizacije imala je posljedicu približavanja ugroženih Hrvata i Nijemaca i njihovih stranaka uoči Drugoga svjetskog rata.

Nakon sloma i razbijanja Čehoslovačke 1938./39., kad je proglašen njemački protektorat i prvi put pod njemačkom zaštitom stvorena Tisova Slovačka, područje Mikulova (Nikolsburg), otprije naseljeno pretežito Nijemcima, odnosno Austrijancima, zajedno je sa tri spomenuta hrvatska sela ušlo u Njemački Reich. Tako su moravski Hrvati kao njemački građani unovačeni u njihove oružane snage i bili upućivani na razna bojišta, poglavito u Sovjetski Savez i bivšu Jugoslaviju, gdje su mnogi služili najčešće kao prevoditelji. Naime, poznato je da su oni izvrsno govorili "sve tri riči", što na njihovu izričaju znači: hrvatski, njemački i češki jezik (Pavličević, 1994.).

Kad je nakon rata 1945. obnovljena Benešova demokratska Čehoslovačka, u njoj se s nepovjerenjem gledalo na Hrvate. Počeli su i prvi spontani progoni, a masovno, nasilno preseljavanje izvedeno je 1948. kad su vlast preuzeli komunisti, uglavnom oni koji su se vratili iz SSSR-a. Do tada su se Hrvati branili na razne načine, pa čak očekivali i pomoć iz Titove Jugoslavije, ali je tada došla još jedna nevolja koja ih je pogodila bez vlastite krivnje. Naime, te se godine u ljeto zbilja Rezolucija Kominforma, pa je bilo teško biti Hrvat i očekivati pomoć iz Jugoslavije, koja je tada bila stigmatizirana u komunističkom svijetu (Pavličević, 1994.).

NASILNO RASELJAVANJE HRVATA ILI PUT PREMA ASIMILACIJI?

Konac rata u svibnju 1945. dočekali su mnogi Hrvati u Frielištofu, Dobrom Polju i Novoj Preravi u neizvjesnosti. Stariji muškarci, žene i djeca ostali su u svojim kućama, a svi sposobni odrasli muškarci bili su u raznim njemačkim postrojbama, kamo su bili odvedeni također silom zakona. Mnogi su poginuli, neki zarobljeni više godina, a poneki su se kao ranjenici ili iscrpljeni robijaši vraćali u svoja sela. U pojedinim kućama već su živjeli češki doseljenici iz Hrvatske, odnosno Jugoslavije ili Bugarske. Zbog toga su neki Hrvati iskoristili blizinu austrijske granice i prebjegli onamo, pa odande u Njemačku ili prekomorske zemlje. Bilo ih je nekoliko koji su stupili u novoustrojenu čehoslovačku vojsku ili službu. Prve poratne godine proveli su u iščekivanju sankcija za službu u njemačkom Wehrmachtu, što se nekim pojedincima i događalo. Ostalo je i ponešto starijih Nijemaca koji su živjeli kao seljaci i nisu sudjelovali u ratu.

U Češkoj i Slovačkoj uglavnom nije bilo otpora, osim ustanka 1944. u Slovačkoj i u Pragu neposredno prije dolaska Crvene armije. Komunisti i socijalisti u zemlji i oni koji su došli kao dobrovoljci zajedno s tada "oslobodilačkom" Crvenom armijom pokušavali su se organizirati i preuzeti vlast uz pomoć iz Moskve. Međutim, vratile su se i demokratske snage bivših čeških središnjih i desno orijentiranih stranaka, a među njima bio je najugledniji Eduard Beneš, bivši predratni predsjednik Češke Republike. U prvim poratnim mjesecima te su snage ujedinjene u koaliciju, iako su komunisti bili pojedinačno najjača stranka (od 1946.). Izabrali su za predsjednika republike Beneša, najuglednijega češkog političara. U to doba doneseni su i tzv. Benešovi zakoni (ili dekreti), upereni protiv Nijemaca, u Slovačkoj djelomice protiv Mađara, moravskih Hrvata i njihove imovine, pa je nastavljeno čišćenje onih koji nisu nakon kapitulacije Njemačke i njezinih saveznika (Slovačke i Mađarske) napustili zemlju.

Na udaru koalicijske vlasti nove Čehoslovačke našli su se ponajprije sudetski Nijemci, ali i Nijemci (Austrijanci) koji su živjeli u Brnu, glavnom gradu Moravske, te Olomoucu, Znojmu i drugdje. Drugi su bili na redu Mađari u Slovačkoj, a to znači oba naroda koja su tijekom rata manje-više pomagala svoje državne vlasti, a između dvaju svjetskih ratova svojom su brojnošću i stranačkom organiziranošću destabilizirali čehoslovačku državu. Tako su npr. zbog sustavne čehizacije putem škole, crkve i državnih organa moravski Hrvati bili bliži stranci sudetskih Nijemaca nego češkim građanskim strankama. Te činjenice, kao i uključivanje triju moravsko-hrvatskih sela u Njemački Reich te novačenje u jedinice Wehrmachta, bile su dovoljne da i tamošnji Hrvati postanu treća

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

žrtva osvete čeških vlasti – kako onih komunističkih, tako i onih građanske orijentacije bliskih predsjedniku Benešu (Pavličević, 1994., 136-138).

Kad je u svibnju 1945. završio Drugi svjetski rat, nestalo je njemačke vlasti i njihove teritorijalno-političke organizacije. Njemačka oblast ili okrug nazvan Niederdonau (Donji Dunav), u kojoj se nalazilo južnomoravsko područje od Nikolsburga (Mikulov) do Znaima (Znojmo) sa tri hrvatska sela, vraćeno je Čehoslovačkoj. Tako su se Hrvati nakon skoro sedam godina njemačke uprave i prisilne germanizacije našli opet u dvojnoj državi Čeha i Slovaka, upravo na granici tih dvaju naroda i Austrije. Iako su Česi tijekom rata bili uglavnom mirni i lojalni, iako su njihove industrije i ljudski resursi bili u službi njemačkoga ratnog stroja, a neki obavljali i razne upravne i druge dužnosti u Protektoratu, te Slovaci isto u Slovačkoj koja je bila saveznik Reicha (protiv kojega su ipak digli ustanak 1944.), osveta koja je legalizirana spomenutim Benešovim zakonima sustigla je ne samo za to krive pojedince nego sva tri narodnosna kolektiviteta gotovo bez iznimaka. Doista, u tome su najdjelatniji bili čehoslovački komunisti, i to pretežito od preuzimanja vlasti sredinom 1948. godine, ali se nisu suviše sustezali od progona ni građanski političari. To se vidi i po tome što su progoni počeli i prije toga (Pavličević, 1994., 142-148).

Preseljavanje Hrvata iz njihovih sela bilo je drastično, ali sustavno i dobro organizirano, i to tako da se više nikad ne mogu vratiti, da se tako razbijeni sa svim značajkama etničkog čišćenja ne mogu opet okupiti. To rješavanje "hrvatskoga pitanja" u Moravskoj kao češkoj pokrajini koja je u doba austrougarske i njemačke uprave bila posebna zemlja (Land) izvodilo se u dva vremenska i po brojnosti izvedena dijela. Prvi je izveden već 1946. i 1947. godine, odmah nakon što su očistili dotadanja obitavališta Nijemaca, čime su priredili kuće i sela za doseljavanje Čeha i Slovaka iz drugih zemalja i moravskih Hrvata, koje ipak nisu uputili u staru domovinu kao što su to učinili sa sudetskim Nijemcima.

Za taj delikatni posao imenovano je posebno povjerenstvo za tri hrvatska sela: Frielištof, Dobro Polje i Novu Preravu (Školl, 1945.). Ona su detaljno ispitivala pučanstvo i određivala tko će se seliti, a tko ostati, pa je tako velika većina postala nepodobna. Pronađen je i uvjerljiv izgovor za to čišćenje, a to je neposredna blizina austrijske granice, poglavito za Novu Preravu. Rezultati ispitivanja spomenutoga povjerenstva bili su upućeni Savjetu zemaljske (pokrajinske) uprave u Brnu, uz političku preporuku da ga mora provesti u djelo i konačno riješiti "hrvatsko pitanje". Kako bi bilo sve "lege artis", uključen je i kotarski sud u Mikulovu i 1947. izdao nalog da se

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

po 65 posjeda u Frielištofu i Novoj Preravi te šest u Dobrom Polju konfiscira, što je odmah i provedeno. Njihovi dotadnji posjednici – Hrvati – raseljeni su po unutrašnjosti Češke (Pavličević, 1994., 149-150).

U lipnju 1948., neposredno nakon što su komunisti preuzeli vlast, naređeno je da se svi Hrvati iz južne Moravske moraju iseliti i isprazniti svoje kuće za nove, čehoslovačke, doseljenike. Civilni su organi na trošak države preselili u stočnim vagonima 171 obitelj iz Frielištofa, 83 iz Nove Prerave, a iz Dobrog Polja još 52, ukupno više od tisuću ljudi. Slučajno, zbog udaje ili rodbinskih veza, ostalo je u sva tri sela samo nekoliko desetaka Hrvata. To potvrđuje i popis pučanstva iz 1961., kad se samo 19 osoba upisalo kao Hrvati.

U nastojanju da to rastjerivanje koje se u službenim dokumentima naziva "preseljenje" dobije legalan značaj, izdavana su kućegospodarima rješenja Kotarskog narodnog odbora u Mikulovu. Navest ćemo jedno od njih koje je dobila Magda Lavičkova, kućni broj 41 iz Frielištofa. Ono glasi:

"Prema odluci Kotarskog djelatnog odbora u Mikulovu od 24. veljače 1848. i 30. srpnja iste godine, odobrenog od Pokrajinskog djelatnog odbora u Brnu, bit ćete zajedno s članovima vaše obitelji preseljeni o državnom trošku u unutrašnjost. Ovaj se postupak provodi zbog društvenog interesa, a to je osiguranje graničnog pojasa." Zatim slijedi pouka o žalbi, koja je zapravo bila neprovediva. Slično je bilo i u druga dva hrvatska sela (Pavličević, 1994., 145-146).

KAKO SU I KAMO RASELJAVANI HRVATI

Budući da se žitelji hrvatskih sela nisu opirali seobi znajući da je svaki otpor suvišan, sve je obavljeno bez većih grubosti i primjene sile. Potrpani su s ono malo pokretne imovine, hrane i odjeće u stočne vagone ili kamione i upućeni "vlakom bez voznog reda" na sjever, u neizvjesnost, a na njihova imanja i kuće smješteno je 480 povratnika iz Bugarske, pretežito Slovaka. Bilo ih je 13 obitelji iz Jugoslavije, zapravo Hrvatske, i 2 iz Mađarske. Ostatak su popunili Česi i Slovaci iz okolnih krajeva, ali je ipak ostalo više praznih kuća, koje su uskoro propale zbog neodržavanja. Većina doseljenih i njihovih potomaka živi i danas u bivšim hrvatskim selima, poglavito onih preseljenika iz Bugarske. Prema popisu pučanstva iz 1950., bilo je tu čak 57% Slovaka, 28% Čeha i 9 ili 12% Hrvata. Tako su Česi, ironijom prilika, istjerujući Nijemce i Hrvate dobili u tim selima slovačku većinu (Pavličević, 1994., 145.).

Istini za volju treba reći da je bilo domaćih Čeha koji nisu odobravali preseljavanje, pa su pomagali Hrvatima, štitili ih i skrivali. I neke građanske stranke bile su protiv nasilnoga etničkog čišćenja, npr. Lidova (narodna) stranka, Socijaldemo-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

kratska stranka i Narodna socijalistička stranka, ali su ostale u manjini jer su komunisti već od 1946. imali većinu, koju su postigli na tadanjima izborima. Na čelu oštre promidžbe protiv Hrvata bili su mjesni komunisti, npr. upravitelj škole u Frielištofu Bouška. U strahu koji je zavladao neki su iskoristili blizinu granice i pobjegli u Austriju, npr. obitelj Joze Lavičke, danas Bečanina i prvaka moravskih Hrvata te glavnog organizatora njihova ponovnog okupljanja u demokratskoj Republici Češkoj nakon 1990. godine. To je bilo i s obitelji Mile Vašaka, jednog od rijetkih književnika koji su pisali na moravsko-hrvatskom narječju, a danas živi u Kanadi (Pavličević, 1994., 303-316). Jedan od rijetkih moravskih Hrvata koji se iz vojske vratio u Frielištof, obnovio svoju slikovitu kuću koja je bila stjecište svih Hrvata i nas istraživača bio je Joza Schneider (Pavličević, 1994.; 5, 8, 45, 101, 169, 328, 333).

Uza sve spomenute povijesne nevolje u "sendviču" između Čeha i Nijemaca, moravske je Hrvate uoči i tijekom seobe snašla još jedna nevolja, a to je sukob Titove Jugoslavije sa SSSR-om i Staljinom ljeti 1948. godine, kad je donesena Rezolucija Kominforma ili Informbiroa. Gotovo istodobno su komunisti, naravno uz pomoć iz SSSR-a, preuzeli vlast u Čehoslovačkoj, Beneš je morao odstupiti, a ubrzo je i umro. Dotadanji Benešov komunistički koalicijski partner Klement Gotvald dobio je sve ovlasti, poput onih kakve su imali Staljin, Tito, Enver Hoxha ili kasnije Ceaușescu. U sukobu socijalističkih diktatora kakvi su bili Staljin i Tito sve su zemlje tzv. narodne demokracije, a to znači sateliti SSSR-a, podržale Staljina. I opet su se moravski Hrvati našli u procijepu između sukobljenih strana. Dotadanja zaštita koju im je pružao ing. Sajko, jugoslavenski konzul u Brnu, preko noći je postala bezvrijedna. Uzalud su se tamošnji Hrvati pokušali identificirati s jugoslavenskim partizanima, a bili su spremni čak i Frielištof nazvati Titovo, jer su Tita otada smatrali klasnim izdajnikom, a Hrvate i Jugoslavene neprijateljima. Progoni su tada postali neizbježni i preseljenje se činilo jedinim rješenjem. Iste ili slične prilike bile su i u druga dva hrvatska sela, poglavito drastično čišćenje Hrvata provedeno je u Novoj Preravi, koja leži doslovce na austrijskoj granici (Pavličević, 1994., 146.).

Bilo je pokušaja da se moravski Hrvati ostave u blizini rodnih sela i smjeste u prazne njemačke kuće južne Moravske oko Brna, ali je i to nastojanje odbijeno s istim obrazloženjem, a to je blizina granice na kojoj se nisu smjeli zadržavati "nepodobni" Hrvati. Svi mladići uzeti su na službu u čehoslovačku vojsku i nisu kao do tada bili ročnici u susjednom Brnu i Znojmu, nego su razbacani po čitavoj zemlji. Ostali sposobni muškarci bili su upućeni u rudnike ugljena oko Moravske Ostrave, gdje su, nenaviknuti na tu djelatnost i nemoguće

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

uvjete, ispaštali to što su bez krivnje u posebnim uvjetima povijesne sudbine bili dvostruki krivci. Treba dodati da su na udaru bili najbogatiji Hrvati koji su posjedovali plodne "lap-te" (njive) i "luke" (livade) te plemenite vinograde (Kuten, 1887., u: Pavličević, 1994., 222-247) s čitavim katakombama podzemnih podruma u laporu koji i danas u zemlji piva ostaju uglavnom pusti. Posebne ljepotice, osim narodne nošnje (Milčetić, 1895./8, u: Pavličević, 1994., 248-273), bile su kićene kuće ukrašene pravim "arabeskama" (Klaić, 1880., u: Pavličević, 199-202). Hrvati su otjerani upravo uoči bogate žetve pšenice, ječma, zobi i heljde, koje su požnjeli uglavnom osiromašeni doseljenici.

Do 6. siječnja 1949. iz Frielištofa su preseljene 342 osobe i razmještene su u kotarima Olomouc, Přerov, Šternberk, Opava, Rýmařov, Vitkov, Uničov, Vitava, Litovel i drugdje. Žitelji Nove Prerave upućeni su u 22 kotara, a iz Dobrog Polja u 17 kotareva. Kad je seoba završila, a trajala je u nastavcima sve do 1953. godine, ustanovljeno je da je deportiranih Hrvata bilo najviše u kotaru Vitkov (72 obitelji), u Šternberku (50), u Rýmařovu (33), u Litovelu (26), u Šumperku (17 obitelji) itd. Kad se sve zbroji, bili su moravski Hrvati "rašicani" (češki izraz) u 34 kotara i 119 općina. Sve je to napravljeno planski i sustavno i, prema priznanju čeških izvora, tako da se više nikada ne mogu okupiti, u čemu su potpuno uspjeli (Pavličević, 1994., 149-152).

Budući da su istjerani iz plodnih nizinskih područja u gorovite predjele Moravske i Šleske, da im je svaki povratak, pa makar i kratkotrajni posjet u bivša sela, bio zabranjen, da je onemogućeno sastajanje u novonaseljenim predjelima, da su bili strogo nadzirani, trebalo je mnogo vremena da iseljenici uspostave kakve-takve dodire, da se snađu u novim sredinama i počnu međusobno povezivati. Bilo je to uglavnom osamdesetih godina, kad je većina starijih pomrla, a mladi nisu imali prilike naučiti hrvatski jezik jer se u školama i crkvama sve odvijalo na češkom. "Željezna zavjesa" onemogućila je svaki kontakt s Hrvatskom i Jugoslavijom. Počeli su se ženiti / udavati s Česima / Čehinjama i u strahu izjašnjavati kao Česi. Tek padom socijalizma i demokratizacijom društva 1989. omogućeno je kulturno i političko povezivanje, ali je za neke veće pomake nakon više od 4 desetljeća pritiska bilo prekasno.

PONOVNO OKUPLJANJE I ORGANIZIRANJE I ZAHTJEVI ZA ODŠTETOM ILI POVRAJKOM

Usprkos stalnom nadzoru i nepovjerenju, Hrvati su iskorištavali svaku priliku da se sastanu i povežu. Nadošli su na ideju da se svakoga mjeseca nađu na misama u drugom selu, odlazili su kad su mogli na svadbe i na pokope svojih sunarodnjaka. O tome nam svjedoči slučajni susret jedne srbijanske

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

znanstvenice iz 1973., koja piše o "jugoslavenskim" enklavama u ČSSR-u, ali ipak priznaje da se radi "o Hrvatima" (Stojančević, 1973.).

Prva mogućnost ponovnog okupljanja pojavila se 1989. godine, kad je hrvatska intelektualka, ing. Hermina Slunjska udana za Čeha Opluštila, uputila pismo svim njoj poznatim moravskim Hrvatima u Češkoj, Slovačkoj, Austriji, Kanadi i drugdje pozivajući ih na prvi susret u Frielištofu. Naime, ona je prije toga bila na jednom hrvatskom pogrebu u Frielištofu, gdje joj je u ruke došla pjesma spomenutog Mile Vašaka "Na Frielištofskom cimitieri". To je među prvima prihvatio Josef (Joza) Lavička iz Beča i predložio susret u lipnju 1990. godine. Odlučili su skupiti novac i obnoviti spomenik Hrvatima poginulim u Prvome svjetskom ratu, koji je podignut 1928. u Frielištofu, što su i učinili (Pavličević, 1994., 157-163).

U tom okupljanju važnu su ulogu imale "Hrvatske novine" iz Željeznog (Eisenstadt), koje su još 1986. objavile članak "Moravski Hrvati na rubu propasti" (45, 14. 11.) i iduće godine pismo Mile Vašaka iz Kanade, koji piše da su "novi Turci" (Pavličević, 1994., 160) učinili s Hrvatima isto ono što su Turci Osmanlije učinili u 16. stoljeću. Vašak je zahvaljujući uredniku "Hrvatskih novina" Peteru Tyranu objavio još neke članke i pjesme (Novi glas, 1991.). Godine 1991., kad je održan prvi sastanak raseljenih moravskih Hrvata u Frielištofu i prvi put poslije 40 godina održana sv. misa te otkriven obnovljeni spomenik palim Hrvatima u Prvom svjetskom ratu, počelo je ponovno okupljanje (Pavličević, 1994., 160-163). O njima se prvi put zahvaljujući Hrvatskoj televiziji čulo i u Hrvatskoj, a objavljen je i prvi članak o njihovoj teškoj sudbini (Tyrano, 1991., 31. 5.). Javili su se i mladi gradišćanski intelektualci te ponovno u više navrata "Hrvatske novine". U ponovno "uskrnuće" već zaboravljenih Hrvata na Moravi uključili su se i neki hrvatski znanstvenici (M. Lončarić, P. Šimunović, Ž. Holjevac).

Na početku listopada 1991. bio sam kao austrijski stipendist na studijskom boravku u Beču, gdje me je spomenuti Tyrano povezao s Jozom Lavičkom, a on me odvezao u Frielištof i druga dva sela. U Beču mi je pokazao svoj kućni arhiv, zbirku moravskohrvatskih narodnih nošnji i zbirku slika i preslika uglednoga austrijskog slikara Othmara Ružičke. Budući da u tadanjim ratnim uvjetima nisam mogao raditi na temi zbog koje sam došao u Beč te da sam se nakon velikosrpskoga bombardiranje Zagreba morao vratiti kući, obećao sam Lavički da ću o povijesti i kulturi moravskih Hrvata napisati knjigu. U Beču, Zagrebu i Brnu skupio sam literaturu i dokumentaciju i u rujnu 1992. opet pohodio Frielištof prilikom njihova "kiritofa" i upoznao mnoge Hrvate, poglavito one iz sjevernomoravske "druge" dijaspore. To smo ponovili pokojni Stjepan Krpan i ja i iduće, 1993., godine. U početku 1994. knjiga je bila predstav-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

ljena u Zagrebu, zatim u Beču, Željeznom i Brnu te bila pozitivan poticaj za daljnja okupljanja, ali i istraživanja (Pavličević, 1994., 375).

Već 1991. postavili su moravski Hrvati pitanje odštete za oduzetu imovinu i povratak u svoja sela. U njihovo ime je Jan Fabek, tajnik novoutemeljenog Udruženja moravskih Hrvata, otputovao u Prag i predao pismenim putem takav zahtjev. Međutim, bio je odbijen jer, navodno, za takav postupak još nema zakonske osnove. Udruženje je pokazalo razumijevanje za naseljenike u bivšim hrvatskim selima, pa su zahtijevali samo obeštećenje, a ne i izgon Čeha i Slovaka. Isticali su kako ne žele da se i njima čini ista nepravda kakva je učinjena Hrvatima u poratnim godinama.

U svojoj često spominjanoj knjizi postavio sam u jednom ulomku pod naslovom: "Razmišljanje o sudbini i budućnosti moravskih Hrvata" pitanje njihova "biti ili ne biti". Naveo sam mišljenje M. Vašaka kako su svi mladi moravski Hrvati odrasli u češkoj sredini, kako se oni sporazumijevaju uglavnom na češkom, a hrvatski znaju samo oni mnogo stariji koji su kao djeca s roditeljima potkraj četrdesetih godina 20. st. prebačeni silom na sjever Moravske. Prepričao sam Vašaka svojim riječima, a on piše "da oni koji bi se vratili već počivaju po grobljima sjeverne, brdovite Moravske, ili su rasuti i u poznim godinama u preko 130 sela, u nekoliko zemalja i kontinenata, pa, kako kaže jedan od moravskih Hrvata, ono što nisu uspjeli Nijemci u 400 godina uradili su češki komunisti (ali ne samo oni, D. P.) u samo pet godina. Razbili su i uništili jedan mali narod, zapravo njegovu granu koja još nije, ali će uskoro trajno uvenuti i nestati. Ostat će samo nadgrobni spomenici s hrvatskim prezimenima, pokoji spomenik i knjiga poput ove." (Pavličević, 1994., 178).

FORMALNO PRIZNANJE HRVATSKE MANJINE 1991. GODINE – HRVATSKO PITANJE NIJE RIJEŠENO

Padom Berlinskoga zida i slomom komunističkoga sustava u Istočnoj Europi došlo je do strukturnih promjena i u Čehoslovačkoj, gdje je 1989. za predsjednika izabran demokrat V. Havel, a iduće godine provedena je i tzv. Baršunasta revolucija. U sklopu procesa demokratizacije i Hrvati su 1991. priznati kao jedna od nacionalnih manjina. Istodobno su se i moravski Hrvati samoorganizirali i osnovali svoje spomenuto Udruženje, koje je na razne načine zahtijevalo ispriku i obeštećenje za kolektivno nasilje koje je nad njima provedeno nakon svršetka rata 1945. i sustavno od 1948. kad su vlast preuzeli komunisti i izbio sukob Staljin-Tito. U tome su imali potporu nove hrvatske države – Republike Hrvatske i njezine diplomacije te hrvatskih medija, znanstvenika i poglavito Hrvata u Au-

striji, kako onih poznatih pod imenom gradišćanskih Hrvata, tako i iseljenih moravskih Hrvata u toj zemlji.

Međutim, ništa se bitno nije mijenjalo godinama, sve do jeseni 1999., kad je češka vlada kojoj je na čelu bio socijaldemokrat Miloš Zeman (6. rujna) zaključila kako je "iseljenje Hrvata bio čin politički motiviranog nasilja" i o tome izdala poseban dokument. Bila je to isprika za nepravde koje su učinjene u ime čehoslovačke države (Despot, 1999.). To je uskoro podržala i Akademija znanosti Češke Republike, u čijoj izjavi između ostaloga stoji kako je hrvatsko pučanstvo silom raseljeno "ne samo iz materijalnih i političkih razloga nego se nastojalo uništiti nacionalno jedinstvo Hrvata u češkim zemljama", što je zapravo "genocidni i neoprostiv čin" (Despot, 1999.). Čini se da je vladina izjava i potpora Akademije bila samo formalna, jer o tome nisu gotovo ništa objavili češki mediji, a u ime njihovih znanstvenika tu je izjavu nastojao relativizirati i ispolitizirati češki balkanolog Pelikan, koji je otvaranje novoga spomenika u Frielištofu ili Jevišovki proglasio propagandnim činom "Tuđmanova autoritativnog i nacionalističkog režima", pa umjesto da osudi nasilje čeških vlasti, iskoristio je arsenal izmišljenih srpskih optužbi na račun Hrvata u II. svjetskom ratu (Despot, 1999.).

Iako je češka vlada novčano pripomogla u podizanju i otvorenju spomenika iseljenim Hrvatima u Frielištofu, time i formalnom izjavom i isprikom nije bila zadovoljna hrvatska manjina u Češkoj ni njezin predsjednik Herwig Sitek, potomak iseljenih Hrvata iz južne Moravske. On je izjavio da od toga bez potpore i volje čeških vlasti i isto takve pomoći iz Republike Hrvatske neće biti ništa.

Nažalost, Sitekova predviđanja su se potpuno ostvarila, jer u Češkoj nije bilo volje da se Hrvatima isplati pravična naknada, da se dopusti povratak onima koji to žele u tri njihova sela. Potkraj kolovoza 2001. ugledni češki politički tjednik "Tyden" (tjedan) na četiri je stranice objavio reportažu o teškoj i nepravедnoj sudbini moravskih Hrvata. Na temelju toga opširnog izvješća javio se iz Praga dopisnik "Vjesnika" Vlado Bojkić člankom kako Hrvati još uvijek "očekuju obeštećenje za imovinu oduzetu nakon 1948." Težište članka bilo je na činjenici kako su 1948. na vlast došli komunisti koji su optužili Hrvate "za kolaboraciju s Nijemcima" i zatim ih prognali s namjerom da im se zatre svaki trag. Tu su opisane i razne makinacije i manipulacije čeških vlasti koje su izdavale rješenja i davale naknade za imovinu u visini cijene dva-tri piva, a zatim sudski dokazivali kako su, tobože, Hrvati namireni (Bojkić, 2001.).

Na taj Bojkićev dopis odgovorio sam također u "Vjesniku" člankom "Nisu samo češki komunisti proganjali moravske

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

Hrvate", koji su u dva navrata prenijele i (Pavličević, 2001.) "Hrvatske novine", glasilo gradišćanskih Hrvata u Austriji (19. 9. 2003.). Naime, progoni su počeli već od 1945. a to znači prije komunističke diktature 1948. godine. Uzalud su se Hrvati u "Udruženju Hrvatov u Češkoj Republici" nadali da zbog neriješenoga hrvatskog pitanja Češka Republika neće biti primljena u Europsku uniju i NATO. Od toga nije bilo ništa. Pitanje odštete i povratka moravskih Hrvata na njihova ognjišta bilo je čvrsto povezano s poništavanjem tzv. Benešovih dekreta i s istovrsnim procesom povratka i odštete sudetskim Nijemcima. I dok se ono ne riješi, neće biti ništa ni od sličnoga postupka prema moravskim Hrvatima.

Od 2001., kad je Hrvatska matica iseljenika priredila u Zagrebu izložbu fotografija i slika Othmara Ružičke (Fotografijom protiv zaborava, 2001.), koji je 40 godina pohodio njihova sela i ostavio brojna ulja i fotosnimke o njihovu životu, o njima pišu samo "Hrvatske novine" iz Željeznoga u Austriji, a moravskohrvatski prvak Joza Lavička iz Beča organizira izložbe Ružičkinih slika i njihovih slikovitih nošnji (Pavličević, 1995.a,b). O njima ne vode više dovoljno brige ni hrvatska vlada ni diplomacija.

Doista, oni se svake prve nedjelje u rujnu sastaju na svoje "kiritofe" (crkveni god) u Frielištofu, o njima pišu neki hrvatski znanstvenici svoje stručne radove, ali s češke strane nema odgovora. U ta tri spomenuta sela živi samo desetak Hrvata, a broj onih koji poslije smrti Joze Schneidera, jedinog Hrvata koji je sa svojom obitelji preživio u Frielištofu češke progone, sveo se na samo nekolicinu. Biološki sat čini svoje i on će uskoro riješiti "hrvatsko pitanje" u Češkoj Republici. Kad nestane Joze Lavičke, koji sada ima 71 godinu, i njegova malobrojnog naraštaja, nestat će onih koji govore hrvatski i osjećaju se Hrvatima, a time i te male grane hrvatskoga naroda u najudaljenijoj i jednoj od najstarijih hrvatskih dijaspora. Ostat će, kako kaže H. Sitek, samo tri spomenika u Frielištofu i tri groblja s hrvatskim prezimenima (Despot, 1999.)

ZAKLJUČAK

Moravski Hrvati su hrvatska nacionalna manjina u Moravskoj, povijesnoj pokrajini Republike Češke. Kao najudaljenija hrvatska dijaspora, naselili su u XVI. stoljeću poriječje donje Dyje (Taje), Dunava, Morave i Moravsko Polje sve do Beča. S ostalim gradišćanskim Hrvatima, čiji su najsjeverniji dio, činili su neprekinut niz naselja od Drave i Mure do Dunava, Morave i Bijelih Karpata u Slovačkoj.

Novija istraživanja (A. Turek, J. Breu) pokazuju da su se selili postupno, a dva najjača vala bila su 1538. i 1570., iako je u njihovoj tradiciji zabilježena 1584. kao godina doseljavanja. Vjerojatno su došli s područja između mora i Kupe, a prezime

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

Slunjski, koje je jedno od najbrojnijih, upućuje na širu okolicu Slunja. U seobu su išli bježeći od tursko-vlaških prodora, ali i na poticanje hrvatskoga plemstva, predvođeni plemićima i glagoljaškim svećenicima. Zahvaljujući njima, sačuvali su uspomene na stari zavičaj, narodnu svijest, jezik i katoličku vjeru, koju su održali u njemačko-češko-slovačkom uglavnom protestantskom okruženju.

Iako je asimilacijski pritisak bio stalan i jak, ipak su se Hrvati održali u tri sela u kotaru Mikulov (Nikolsburg), ali su u Moravskom Polju podlegli germanizaciji, a oko Valtica, Ledenica i Hlohovca bohemizaciji.

Do 1918. živjeli su svi Hrvati – i oni u domovini i oni u dijaspori – u istoj državi (Austro-Ugarskoj), a od tada u četiri novonastale države, pa je to, uz sustavnu bohemizaciju (škola i crkva) ubrzalo asimilaciju. Godine 1918., kada je nastala Čehoslovačka, živjelo je u Frielištofu (koji su poslije Česi preimenovali u Jevišovku), Dobrom Polju i Novoj Preravi više od 1700 Hrvata, oko 600 Nijemaca i samo 236 Čeha. Godine 1961. živjelo je tu još samo 19 Hrvata, a sve ostalo bili su Česi i Slovaci. Iako Hrvati tada nisu imali ni svojih svećenika, ni učitelja, ni inteligencije, odupirali su se bohemizaciji i približili se moravskim Nijemcima.

Nakon sloma Čehoslovačke 1938./39. uključeno je područje južne Moravske izravno u Njemački Reich, pa su Hrvati unovačeni u njemačku vojsku. Stoga su po obnovi Čehoslovačke 1945. i dalje smatrani nepodobnima i nepoželjnima, posebice zbog graničnoga položaja prema Austriji. Iseljavani su kao i sudetski Nijemci, osobito od 1948., kada su na vlast došli komunisti, a na njihova ognjišta naseljavani su Česi i Slovaci iz Hrvatske (i Jugoslavije), Mađarske i Bugarske. Smješteni su u sjevernu Moravsku, oko Olomouca, Šternberga i Uničova. Dio ih je prebjegao u Austriju, zatim Njemačku i Ameriku.

Nakon "Baršunaste revolucije" u Čehoslovačkoj i osamostaljenja Republike Hrvatske 1990., s preostalim Hrvatima u Češkoj osnivaju Udruženje hrvatske manjine u Češkoj Republici sa sjedištem u Brnu, koje vodi Herwig Sitek. Udruženje je predalo molbu Vladi Republike Češke za povrat oduzetih nekretnina, koja dosad nije riješena, iako su 1991. Hrvati priznati kao nacionalna manjina, a 1999. im se češka vlada ispričala zbog progona i nasilnoga preseljenja. Budući da im nije vraćena imovina i da nitko nije preseljen u njihova bivša tri sela, a da stariji Hrvati izumiru, opravdano možemo zaključiti kako polako nestaje jedna grana hrvatskoga nacionalnog stabla.

IZVORI

Almanach Moravských Charvátů (1934.), Národní jednoty, Brno.

Fotografijom protiv zaborava. Moravski Hrvati početkom 20. st. na fotografijama O. Ružičke, (2001.), Hrvatska matica iseljenika, Zagreb.

Hrvatske novine (1986.-2004.), ur. P. Tyran, Željezno-Eisenstadt.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

Lavička, J. (1996.), *Zviki za stare čase va Frielištofi (običaji iz starih vremena moravskih Hrvata)*, serija članaka, *Hrvatske novine* od 24. 5. do 19. 7. 1996.

Novi glas I, 1991., Wien.

Školl, L. (1945.), *Osidleni okresu Břeclav po roce 1945*, 51. (službeni izvještaj o seobi).

LITERATURA

Adamček, J. (1995.), *Iseljavanje Hrvata u austrijsko-ugarski prostor u 16. st. U: Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, Globus, Zagreb.

Barle, J. (1898.), *Prosvjeta 6*, Zagreb.

Blašковиć, P. (1942.), *Hrvatski narod*, 19. 7., Zagreb.

Bojkić, V. (2001.), *Moravski Hrvati još očekuju obeštećenje za imovinu oduzetu nakon 1948.*, *Vjesnik 2. 9.*, Zagreb.

Brandl, J. (1862.), *Moravski Hrvati*, *Naše gore list*, 11, Zagreb.

Breu, J. (1970.a), *Hrvatska kolonizacija u Gradišću i susjednim područjima*, *Predavanje 3*, JAZU, Zagreb.

Breu, J. (1970.b), *Die Kroatensiedlung in Burgenland und in den anschliessenden Gebieten*, Wien.

Despot, Z. (1999.), *Češka se vlada ispričala Hrvatima, ali su oni i dalje ugroženi*, *Večernji list*, 17. 9. Zagreb.

Dorovsky, I. (ur.) (1996.), *Charváti ještě žiji mezi nami*, zbornik, Brno.

Esih, I. (1934.), *350 godina moravskih Hrvata*, *Jutarnji list 23*, 8129, 17, Zagreb.

Hallavić, J. (1944.), *Fröllesdorfer Ortgeschichte*, vlastito izdanje, Wien.

Herben, J. (1882.), *Tri hrvatska sela u Moravskoj*, *Vienac 25-28*, Zagreb.

Holjevac, V. (1967.), *Hrvati izvan domovine*, Matica hrvatska, Zagreb.

Jeřábek, R. (ur.) (1991.), *Moravšti Charváti – dejiny a lidova kultura*, zbornik, Brno.

Klaić, V. (1880.), *Hrvatske neselbine u Moravskoj. U: Zemljopis zemalja u kojih obitavaju Hrvati III*, Zagreb.

Kovačević-Čavlović, J. (1999.), *Moravski Hrvati – najstarija hrvatska dijaspora*, *Hrvatsko slovo 29. 10.*, Zagreb.

Krpan, S. (1990.), *Raspad moravskih Hrvata*, *Glasnik HDZ 30*, 289-290, Zagreb.

Kučerova, K. (1973.), *Naseljavanje hrvatskih seljaka u Slovačkoj i njihov socijalni položaj*, *Radovi 5*, Hrvatski institut za povijest, 113-126, Zagreb.

Kuten, Gj. (1887.), *Tri dana među moravskim Hrvatima*, *Vienac 19*, Zagreb.

Nohač, J. (1934.), *K jubilejnim oslavám našich Charvátu. U: Almanach, Národní jednoty*, Brno.

Milčetić, I. (1898.), *O moravskim Hrvatima*, *Vienac 30*, 78-99, Zagreb.

Moravski Hrvati (1991.), *progonjeni – pozabljeni*, *Novi glas*, Magazin HAK-a 1/1991. Wien.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

Pavličević, D. (1994.), *Moravski Hrvati. Povijest – život – kultura*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.

Pavličević, D. (1995.a), *Die Mährischen Kroaten, Pannonischen Jahrbuch*, 226-232, Güttenbach.

Pavličević, D. (1995.b), *Moravski Hrvati, Vjesnik*, podlistak, 11. 7. do 28. 7. 1996.

Pavličević, D. (1996.), *Kittseer Schriften zur Volkskunde* 7, 9-12, Kittsee.

Pavličević, D. (2001.), *Nisu samo češki komunisti progonili moravske Hrvate, Vjesnik* 14. 9., 12., Zagreb.

Sičan, J. (1934.), *Naše stáre a današnje zvike. U: Almanach, Národna jednota*, Brno.

Sirovatka, H. (1936.), *Budućnost moravskih Hrvata, Jutarnji list*, 2. 2., Zagreb.

Stojančević, V. (1973.), *Jedna starija migraciona struja u Moravskoj, Glasnik Etnografskog instituta SANU* 22, Beograd.

Sič, B. (1991.), *Spominjanje na rodni kraj, umnoženi rukopis, Hrvatske novine*, 27. 9., Željezno.

Šimunović, P. (1995.), *Hrvatska prezimena*, poglavlje: *Hrvati s dvije seobe*, Golden-marketing, Zagreb.

Tobler, F. (1979.), *Migracije srednjeg i nižeg plemstva u područje austrijsko-ugarske granice u 16. i 17. st. i problem "familijara", Radovi IHP* 12, 5-24, Zagreb.

Turek, L. (1937.), *Charvátské kolonisace ne Morave, Matica moravska* 61, Brno.

Tyran, P. (1991.), *450 ljet su Hrvati na Moravi, Hrvatske novine*, 31. 5., Željezno.

Ujević, M. (1934.), *Gradišćanski Hrvati, Jeronimska knjižnica* 426., Zagreb.

Valentić, M. (1970.), *Gradišćanski Hrvati od XVI. st. do danas, Povijesni muzej Hrvatske*, Zagreb.

The Moravska Croats – A Disappearing National Branch?

Dragutin PAVLIČEVIĆ
Zagreb

The author discusses the Moravska Croats as the oldest Croatian diaspora which experienced two migrations. The first was in the 16th century due to Turkish incursions, and the second in the mid twentieth century when the Czech government forcibly displaced them to northern Moravska. There they were scattered into more than a hundred settlements and subjected to systematic assimilation. Although the Czech government recognised their minority status in 1991 and apologised for this genocidal action in

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 14 (2005),
BR. 4-5 (78-79),
STR. 629-644

PAVLIČEVIĆ, D.:
MORAVSKI HRVATI...

1999, the Moravska Croats have not yet been compensated nor returned to their villages. The action mentioned was also an introduction to their gradual liquidation as a Croatian national group.

Die mährischen Kroaten – ein Volkszweig, der verschwindet?

Dragutin PAVLIČEVIĆ
Zagreb

Der Verfasser erörtert das Thema der in Mähren lebenden Kroaten, der ältesten kroatischen Diaspora, deren Migration in zwei Schüben stattfand. Der erste Migrationsschub vollzog sich im 16. Jahrhundert, als die Türken vordrangen, der zweite um die Mitte des 20. Jahrhunderts, als die tschechoslowakische Obrigkeit die Zwangsübersiedelung der Kroaten nach Nordmähren verfügte. Hier wurden sie in über einhundert Ortschaften verstreut und einer systematischen Assimilierung unterworfen. Wenn auch die tschechische Regierung den in Tschechien lebenden Kroaten 1991 den Status einer Minderheit zuerkannte und sich 1999 für die genozide Verfügung der Zwangsübersiedelung entschuldigte, wurden die Kroaten bis heute dafür weder entschädigt, noch aber konnten sie in ihre Ortschaften zurückkehren. Die Zwangsübersiedelung nach Mähren blieb somit eine Ankündigung der schrittweisen Auslöschung der in Tschechien lebenden Kroaten.